

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ALFACA

Ειδικό παράρτημα στο εγχειρίδιο ALFACA για την Ελλάδα

ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ALFACA

Ειδικό παράρτημα στο εγχειρίδιο ALFACA για την Ελλάδα

© Nidos, ΜΕΤΑδραση, Απρίλιος 2019

Έκδοση: Nidos, Maliebaan 99, 3581 CH Utrecht, Ολλανδία

Ανάπτυξη υπό την αιγίδα του προγράμματος Profuce (**P**romoting **F**oster Care for **U**naccompanied **C**hildren in Europe) www.profuce.eu

Συντάκτης: Άλβαρο Βαΐτσης (ΜΕΤΑδραση)

Co-funded by the
REC programme of
the European Union

Πίνακας περιεχομένων

Πίνακας περιεχομένων.....	2
1. Γενικό Πλαίσιο Αναφοράς.....	4
1.1 Η πραγματικότητα σε αριθμούς	4
1.2 Νομοθετικό πλαίσιο για την υποδοχή ασυνόδευτων και χωρισμένων από την οικογένειά τους ανήλικων.....	5
1.3 Υποδοχή ασυνόδευτων ανηλίκων.....	5
1.4 Γενική επισκόπηση της ανάδοχης φροντίδας.....	6
1.5 Ανάδοξη φροντίδα για ασυνόδευτα ανήλικα.....	8
1.6 Καλές πρακτικές	8
1.7 Προκλήσεις.....	9
2. Προσέλκυση οικογενειών	9
2.1 Τρόπος προσέλκυσης οικογενειών	10
2.1.1 Μέθοδοι προσέλκυσης	10
2.2 Ποιες οικογένειες συνιστάται να προσελκύνονται	11
2.2.1 Προσέλκυση συγγενών	11
2.2.2 Προσέλκυση οικογενειών με κοινό εθνικό ή μεταναστευτικό υπόβαθρο	11
2.2.3 Χρησιμοποιώντας οικογένειες ελληνικής ιθαγένειας.....	12
2.2.4 Προσέλκυση για συγκεκριμένο ταίριασμα	12
3. Διαδικασία διερεύνησης οικογενειών	12
3.1 Ποιος διερευνάται και πότε	12
3.1.1 Διερεύνηση συγγενικών οικογενειών.....	13
3.1.2 Διερεύνηση μη συγγενικών οικογενειών.....	13
3.2 Τρόπος διερεύνησης	14
4. Ταίριασμα και τοποθέτηση.....	14
4.1 Ταίριασμα.....	15
4.1.1 Γενικοί παράγοντες για τα παιδιά.....	15
4.1.2 Γενικοί παράγοντες για την ανάδοχη οικογένεια	15
4.1.3 Συγγενική αναδοχή.....	15
4.1.4 Παρουσίαση του παιδιού στην ανάδοχη οικογένεια	16
4.1.5 Διαδικασία δοκιμής.....	16
4.2 Τοποθέτηση.....	16

4.2.1	Αξιολόγηση.....	16
4.2.2	Καθοδήγηση για το παιδί και την οικογένεια υποδοχής.....	16

Γενικό Πλαίσιο Αναφοράς

1.1 Η πραγματικότητα σε αριθμούς

Η πραγματικότητα σε αριθμούς	
Οι αριθμοί για τα ασυνόδευτα και χωρισμένα από την οικογένειά τους ανήλικα στην Ελλάδα	3.708 93,8% αγόρια και 6,2 % κορίτσια, με το 7,4% να είναι κάτω από 14 ετών 31% Πακιστάν, 35% Αφγανιστάν, Συρία 10%, Άλλο 24%
Υποδοχή σε οικογένειες	Παρέχεται στην Αθήνα
Η υποδοχή σε οικογένειες τίθεται σε εφαρμογή από τα τυπικά προγράμματα μέριμνας για τη νεολαία;	Η υποδοχή σε οικογένειες παρέχεται σύμφωνα με τους ίδιους κανονισμούς και την ίδια νομοθεσία που ισχύει για τα παιδιά και τους νέους με ελληνική ιθαγένεια. Ωστόσο, οι υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας δεν διαθέτουν εξειδικευμένες ομάδες για τα ασυνόδευτα ανήλικα που είναι υπήκοοι τρίτων χωρών.
Προκλήσεις	Προσέλκυση συμμετοχών, προσδοκίες ανάδοχων γονέων, μηχανισμοί οργανωτικού συντονισμού
Κύριοι φορείς για τα προγράμματα ανάδοχης φροντίδας για ασυνόδευτα και χωρισμένα από την οικογένειά τους ανήλικα στην Ελλάδα	Εισαγγελίες Ανηλίκων, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ), Τμήματα Κοινωνικής αλληλεγγύης των Διευθύνσεων Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας, τα κοινοτικά τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας, τα νοσοκομεία Παίδων, η ΜΕΤΑδραση, τα Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας των περιφερειών

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα ενημερωμένα δεδομένα¹ (δημοσίευση της 15ης Φεβρουαρίου 2019) από το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής αλληλεγγύης (ΕΚΚΑ), ο εκτιμώμενος αριθμός ασυνόδευτων ανήλικων αυτήν τη στιγμή στην Ελλάδα, ανέρχεται στα 3.708. Αναφορικά με τους δείκτες ηλικίας και φύλου, εκτιμάται ότι το 93,8% είναι αγόρια και το 6,2% κορίτσια, με το 7,4% να είναι κάτω από την ηλικία των 14 ετών. Ως προς τις χώρες προέλευσης, η ευρεία πλειοψηφία των ασυνόδευτων και χωρισμένων από τους κηδεμόνες τους ανήλικων προέρχονται από το Πακιστάν, το Αφγανιστάν και ένας μικρός αριθμός, από τη Συρία (31%, 34% και 10% αντίστοιχα).

Με βάση τα δεδομένα της τελευταίας ενημέρωσης του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης, συνάγονται ενδιαφέροντα συμπεράσματα αναφορικά με την τρέχουσα κατάσταση της υποδοχής ασυνόδευτων και χωρισμένων από την οικογένειά τους ανήλικων στην Ελλάδα.

¹ http://www.ekka.org.gr/images/PDF_ARXEIA/GR_EKKA_Dashboard_15-2-2019.pdf

Από τα 3.708 ασυνόδευτα και χωρισμένα από την οικογένειά τους ανήλικα που βρίσκονται αυτήν τη στιγμή στην Ελλάδα, μόνο τα 1.728 κατοικούν σε επίσημες δομές φιλοξενίας, εκ των οποίων τα 943 έχουν τοποθετηθεί σε δομές μακροχρόνιας διαμονής, και τα 785 σε μεταβατικές δομές φιλοξενίας (σε ασφαλείς ζώνες ή σε ξενοδοχεία). Όσον αφορά τα υπόλοιπα παιδιά, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι ένας σημαντικός αριθμός (705) βρίσκεται σε κέντρα υποδοχής και ταυτοποίησης, και σε hotspot, κυρίως στα σημεία εισόδου, και 142 σε ανοιχτά κέντρα υποδοχής, ενώ 82 είναι σε καθεστώς προστατευτικής φύλαξης σε κέντρα κράτησης. Τέλος, το γεγονός ότι 607 παιδιά καταγράφονται ως άστεγα και 270 πρόκειται να φιλοξενηθούν σε ανεπίσημου τύπου κατοικίες αποδεικνύει την τεράστια πρόκληση που αντιμετωπίζουν οι υπηρεσίες προστασίας παιδιού, ως προς τους πόρους και τις εγκαταστάσεις.

1.2 Νομοθετικό πλαίσιο για την υποδοχή ασυνόδευτων και χωρισμένων από την οικογένειά τους ανήλικων

Η τρέχουσα κατάσταση για τα ασυνόδευτα και χωρισμένα από την οικογένειά τους ανήλικα παρουσιάζει δυσκολίες. Η έλλειψη δομών φιλοξενίας κατάλληλων για την ηλικία και το φύλο των ασυνόδευτων ανήλικων αποτελεί πλέον πάγιο πρόβλημα στην παροχή υπηρεσιών προστασίας ανήλικων. Στην πραγματικότητα, παρά τη μείωση στους αριθμούς των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών, μετά την προσφυγική κρίση του 2015 και 2016, η συνολική χωρητικότητα κλινών και εγκαταστάσεων δεν συμβαδίζει με τον πραγματικό αριθμό των παιδιών, αφήνοντας έναν σημαντικό αριθμό έξω από την ομπρέλα παιδικής προστασίας. Το γεγονός ότι ο αριθμός των κλινών δεν μπορεί να ικανοποιήσει τις ανάγκες του τρέχοντος αριθμού ασυνόδευτων και χωρισμένων από την οικογένειά τους ανήλικων, έχει ως αποτέλεσμα ένας σχετικά υψηλός αριθμός παιδιών να καταλήγει στις λίστες αναμονής για τις δομές μακροχρόνιας και μεταβατικής φιλοξενίας. Ακόμα, πρέπει να αναφερθεί ότι έχει γίνει σημαντική πρόοδος στο ζήτημα της συνολικής χωρητικότητας διαθέσιμων κλινών, συγκριτικά με τα πρώτα χρόνια μετά την προσφυγική κρίση του 2015, αλλά συνεχίζει να υπάρχει περιθώριο περαιτέρω προσαρμογής των αριθμών στις πραγματικές ανάγκες του πληθυσμού-στόχου.

1.3 Υποδοχή ασυνόδευτων ανηλίκων

Κατ' αρχάς, πρέπει να επισημανθεί ότι η Ελλάδα δεν διαθέτει καμία ειδικά σχεδιασμένη κρατική υποδομή για την υποδοχή ασυνόδευτων ανήλικων που είναι πολίτες τρίτων χωρών. Επομένως, η διαδικασία διαχείρισης των υποθέσεών τους επί της ουσίας είναι ίδια με τη διαδικασία που ακολουθείται και για τους παράνομους μετανάστες και τους αιτούντες άσυλο. Υπό αυτές τις συνθήκες, ο χώρος για παροχή επαρκούς και ασφαλούς φιλοξενίας είναι περιορισμένος. Κατά την άφιξή τους στην ελληνική επικράτεια και τη σύλληψή τους από τη συνοριακή αστυνομία ή τις λιμενικές αρχές, τα ασυνόδευτα ανήλικα υποβάλλονται στις διαδικασίες υποδοχής και ταυτοποίησης. Σύμφωνα με τη νομοθεσία, οι διαδικασίες πρώτης υποδοχής περιλαμβάνουν την καταγραφή ατομικών στοιχείων, την ιατρική εξέταση και την ψυχοκοινωνική αξιολόγηση, και την παροχή νομικών πληροφοριών για τη διεθνή προστασία. Στην περίπτωση των ασυνόδευτων και χωρισμένων από την οικογένειά τους ανήλικων, τα οποία αποτελούν ευάλωτη ομάδα πληθυσμού, οι αρχές πρέπει να τα παραπέμπουν, στους αρμόδιους θεσμούς, για κοινωνική στήριξη και προστασία. Λόγω της έλλειψης επαρκών χώρων υποδοχής στα σημεία εισόδου, και λόγω του περιορισμένου αριθμού εγκαταστάσεων φιλοξενίας, τα ασυνόδευτα και χωρισμένα από τις οικογένειές

τους ανήλικα συχνά παραμένουν σε δομές και καταυλισμούς με υπεράριθμους φιλοξενούμενους. Μόλις καταγραφούν, οι αρμόδιες αρχές υποχρεούνται από τον νόμο να ενημερώσουν τις Εισαγγελίες Ανηλίκων, οι οποίες, σύμφωνα με το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο, καθίστανται προσωρινοί επίτροποι, ενώ πραγματοποιούνται παραπομπές στο ΕΚΚΑ² για την εκχώρηση κατοικίας.

Σύμφωνα με την ελληνική και την ευρωπαϊκή νομοθεσία, η κράτηση των ασυνόδευτων ανήλικων πρέπει να αποφεύγεται και να αντιμετωπίζεται αποκλειστικά ως έσχατη λύση. Ωστόσο, στην πράξη, τα ασυνόδευτα και χωρισμένα από τις οικογένειές τους ανήλικα έρχονται συχνά αντιμέτωπα με στέρηση της ελευθερίας μετακίνησης, ενώ τους επιβάλλεται η παραμονή σε συνθήκες κράτησης για παρατεταμένο χρονικό διάστημα, που κυμαίνεται από λίγες εβδομάδες έως και αρκετούς μήνες, είτε στα Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης είτε σε προστατευτική φύλαξη σε κέντρα κράτησης. Πρέπει να επισημανθεί ότι οι εν λόγω εγκαταστάσεις διαθέτουν περιορισμένη χωρητικότητα σε κατάλληλες δομές, σε χώρους που προορίζονται για ευάλωτες ομάδες και σε υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής πρόνοιας. Μόνο εφόσον υπάρχει ελεύθερος χώρος είναι δυνατή η μεταφορά των ασυνόδευτων ανήλικων από τα κέντρα κράτησης σε ασφαλείς ζώνες για ανήλικους σε άλλες εγκαταστάσεις υποδοχής ή σε δομές φιλοξενίας.

Πρέπει να σημειωθεί ότι συγκριτικά με την περίοδο κατά την οποία εκδόθηκε η έκθεση «Reception and Living in Families» («Υποδοχή και διαβίωση σε οικογένειες»), η κατάσταση του αριθμού διαθέσιμων δομών φιλοξενίας έχει βελτιωθεί. Επί του παρόντος, υπάρχουν 46 δομές φιλοξενίας για ασυνόδευτους ανήλικους στην Ελλάδα, με συνολική χωρητικότητα 1.107 θέσεων. Η έκδοση του εγχειριδίου «Οδηγός Εφαρμογής και Λειτουργίας Δομών Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων» τον Μάιο του 2017 στα πλαίσια εθνικού προγράμματος υπήρξε καίριο βήμα προς την κατεύθυνση για τη δημιουργία ενός πραγματικά λειτουργικού πλαισίου δομών φιλοξενίας. Ο Οδηγός τέθηκε σε εφαρμογή τον Ιανουάριο του 2018, καθορίζοντας συγκεκριμένους κανονισμούς αναφορικά με τα απαιτούμενα κριτήρια λειτουργίας, ως προς την υποδομή, τις εγκαταστάσεις, το προσωπικό, τις υπηρεσίες και τις δραστηριότητες που παρέχονται. Όπως ορίζει ο Οδηγός, όλοι οι φορείς δομών φιλοξενίας κλήθηκαν να υποβάλουν τις προτάσεις τους μαζί με ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα εφαρμογής, για να μπορούν να υποβάλουν αίτηση για χρηματοδότηση. Σύμφωνα με τις διατάξεις του, η χρηματοδότηση για όλες τις εγκαταστάσεις για ασυνόδευτους ανήλικους παρέχεται από το Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης, υπό την εποπτεία και την επιτήρηση του ελληνικού κράτους (Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού και Διαχείρισης Προγραμμάτων Ταμείου Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης). Ωστόσο, η καταβολή των δόσεων από τις ελληνικές αρχές στους φορείς δομών φιλοξενίας πραγματοποιείται με σημαντικές καθυστερήσεις, θέτοντας σε πιθανό κίνδυνο τη λειτουργία των δομών.

1.4 Γενική επισκόπηση της ανάδοξης φροντίδας

---

² Το ΕΚΚΑ είναι η μοναδική κρατική αρχή με δίκτυο παραπομπών για την τοποθέτηση αιτούντων σε ειδικές δομές φιλοξενίας για παιδιά.

Γενικά, η ανάδοχη φροντίδα στην Ελλάδα αποτελεί μια έννοια που διαρκώς εξελίσσεται. Οι κρατικές πολιτικές προστασίας ανήλικων μέχρι στιγμής εστιάζουν στη φροντίδα μέσω ιδρυμάτων παρά στη φροντίδα από οικογένειες. Παραδοσιακά, η φροντίδα σε ιδρύματα προτιμάται έναντι της φροντίδας με βάση την οικογένεια, παρά το γεγονός ότι υπάρχει στέρεο νομοθετικό πλαίσιο που υποστηρίζει την εφαρμογή της, και το ότι αναγνωρίζεται ως ένα γενικά ωφέλιμο και κατάλληλο περιβάλλον για παιδιά. Ωστόσο, στην πράξη, η αναδοχή δεν αντικατοπτρίζεται ουσιαστικά στις πολιτικές κοινωνικής πρόνοιας.

Στην Ελλάδα, η ανάδοχη φροντίδα αφορά την ανάληψη της πραγματικής φροντίδας ενός ανήλικου παιδιού από κάποιον τρίτο, με τρόπο που να μη μεταβάλλονται οι νομικές σχέσεις ανάμεσα στο ανήλικο παιδί και τη βιολογική οικογένειά του. Η τοποθέτηση ενός παιδιού σε μια ανάδοχη οικογένεια πραγματοποιείται είτε μέσω συμβολαίου ανάμεσα στους ανάδοχους και βιολογικούς γονείς ή τον επίτροπο του παιδιού, ή με δικαστική απόφαση ή εισαγγελική διάταξη.

Η παροχή ανάδοχης φροντίδας μέχρι πρόσφατα ρυθμιζόταν νομοθετικά από τον Νόμο 2447/1996 και το Προεδρικό Διάταγμα 86/2009. Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, οι κύριοι δημόσιοι φορείς που συμμετέχουν στην εφαρμογή της ανάδοχης φροντίδας είναι οι εξής: Εισαγγελίες Ανηλίκων και δημόσιες υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας. Οι Εισαγγελίες Ανηλίκων, ως υπεύθυνες αρχές για την προστασία των ανηλίκων μπορούν να εκδώσουν διάταξη απομάκρυνσης του παιδιού από το περιβάλλον της βιολογικής οικογένειας ή τοποθέτησής του σε υποστηρικτικό και ασφαλές περιβάλλον (ίδρυμα ή ανάδοχη οικογένεια). Πιο συγκεκριμένα, για την έκδοση δικαστικής απόφασης σχετικά με τις τοποθετήσεις σε ανάδοχη φροντίδα, οι δημόσιες υπηρεσίες Κοινωνικής Πρόνοιας (Τμήματα Κοινωνικής αλληλεγγύης των Διευθύνσεων Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Πρόνοιας και τα περιφερειακά τμήματα Κοινωνικής Πρόνοιας, Κέντρα Κοινωνικής Πρόνοιας Δημοσίου Δικαίου για τα παιδιά που μένουν στις εγκαταστάσεις τους) πρέπει να διεξάγουν κοινωνική έρευνα και να διερευνήσουν το περιβάλλον και τις δυνατότητες μιας υποψήφιας οικογένειας για παροχή ανάδοχης φροντίδας. Κατόπιν της εξέτασης και αξιολόγησής τους, οι υποψήφιοι ανάδοχοι οικογένειες λαμβάνουν ένα «Πιστοποιητικό Καταλληλότητας», που είναι απολύτως απαραίτητο για να συνεχιστεί η διαδικασία. Οι δημόσιες υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας διαδραματίζουν καίριο ρόλο στις διαδικασίες και φέρουν την ευθύνη της επιτήρησης της αναδοχής, πραγματοποιώντας επισκέψεις κατ' οίκον και συντάσσοντας εκθέσεις προς τις δικαστικές αρχές.

Άλλοι δημόσιοι φορείς και υπηρεσίες που σχετίζονται με την ανάδοχη φροντίδα είναι:

- Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής αλληλεγγύης, υπεύθυνο για το Εθνικό Μητρώο Εγκεκριμένων Αναδοχών Ανηλίκων.
- Τα νοσοκομεία Παιδών, τα δημοτικά βρεφοκομεία και τα τμήματα κοινωνικής πρόνοιας των περιφερειών και δήμων.

Στις 16 Μαΐου 2018, ψηφίστηκε από το Ελληνικό Κοινοβούλιο μια νέα νομοθεσία για την προώθηση της ανάδοχης φροντίδας και υιοθεσίας³ (Νόμος υπ' αριθμ. 4538, «Μέτρα για την προώθηση των Θεσμών της Αναδοχής και Υιοθεσίας και άλλες διατάξεις») στην Ελλάδα. Ο νέος νόμος εισάγει ουσιαστικές εξελίξεις στο μέτωπο της ανάδοχης φροντίδας, όπως η πρόβλεψη για τα Εθνικά Μητρώα παιδιών και υποψήφιων και εγκεκριμένων οικογενειών που τηρεί το ΕΚΚΑ. Πιο συγκεκριμένα, τα παιδιά που διαμένουν σε ιδρύματα προστασίας ανήλικων και προορίζονται να φιλοξενηθούν από ανάδοχες οικογένειες πρέπει υποχρεωτικά να καταγράφονται στο εν λόγω μητρώο, ενώ επίσης θα καταρτίζονται μητρώα υποψήφιων και εγκεκριμένων ανάδοχων γονέων. Σε γενικές γραμμές, η νέα νομοθεσία

³ Νόμος υπ' αριθμ. 4538/2018, Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 85/Α/16-5-2018, διαθέσιμη στα Ελληνικά στη διεύθυνση <https://www.e-nomothesia.gr/oikogeneia/nomos-4538-2018-phek-85a-16-5-2018.html>

θεωρείται μια ευκαιρία για την περαιτέρω ανάπτυξη της ανάδοχης φροντίδας, καθώς κύριος στόχος της είναι να προσφέρει πρόσβαση σε όλα τα παιδιά που έχουν ανάγκη. Ωστόσο, επί του παρόντος, η νομοθεσία εφαρμόζεται εν μέρει, μόνο για κάποιες πτυχές της ανάδοχης φροντίδας, ενώ ακόμα δεν έχει σχεδιαστεί προγραμματισμός για την καθολική εφαρμογή της.

1.5 Ανάδοχη φροντίδα για ασυνόδευτα ανήλικα

Επί του παρόντος, δεν υφίσταται συγκεκριμένη νομοθετική διάταξη ούτε σταθερή εθνική στρατηγική για την εφαρμογή κάποιου προγράμματος ανάδοχης φροντίδας για τις υποθέσεις ασυνόδευτων ανήλικων από τρίτες χώρες. Επομένως, οι αναδοχές διέπονται από την τρέχουσα νομοθεσία που ισχύει για τα παιδιά με ελληνική ιθαγένεια. Έως το 2015, υπήρχαν λίγες μόνο υποθέσεις τοποθέτησης ασυνόδευτων και χωρισμένων από τις οικογένειές τους ανήλικων σε ανάδοχες οικογένειες. Ωστόσο, υπήρχαν περιπτώσεις παιδιών που ζούσαν άτυπα με τους συγγενείς τους ή με οικογενειακούς γνωστούς, αλλά χωρίς να έχουν περάσει και καταγραφεί από τις διαδικασίες των δημόσιων υπηρεσιών. Τον Σεπτέμβριο του 2015, η ΜΚΟ ΜΕΤΑδραση έθεσε σε εφαρμογή ένα πιλοτικό πρόγραμμα ανάδοχης φροντίδας, για την προσωρινή φιλοξενία ασυνόδευτων ανήλικων από ανάδοχες οικογένειες. Το έργο υλοποιείται σε στενή συνεργασία με τις κρατικές κοινωνικές υπηρεσίες και το Δίκτυο Επιτροπείας Ασυνόδευτων Ανηλίκων, και εφαρμόζεται στη βάση του τρέχοντος νομοθετικού πλαισίου και κανονισμού. Η ΜΕΤΑδραση έχει δημιουργήσει ένα μητρώο οικογενειών που ενδιαφέρονται να στεγάσουν ασυνόδευτα ανήλικα, προσφέροντας 4 τύπους αναδοχής, ενώ όλες οι τοποθετήσεις εξουσιοδοτούνται από την Εισαγγελία Ανηλίκων. Πρέπει να επισημανθεί ότι για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή του έργου, η ΜΕΤΑδραση βασίστηκε στην ανταλλαγή τεχνογνωσίας με άλλα κράτη μέλη της ΕΕ (Ολλανδία, Βέλγιο και Γαλλία), που διαθέτουν μακρά παράδοση και φιλοσοφία αναδοχής. Μέχρι στιγμής, το συγκεκριμένο έργο είναι το μοναδικό εξειδικευμένο πρόγραμμα στην Ελλάδα για την παροχή ανάδοχης φροντίδας σε ασυνόδευτα ανήλικα.

1.6 Καλές πρακτικές

Οι ορθές πρακτικές στην Ελλάδα ευθυγραμμίζονται με το πεδίο δράσης της ΜΕΤΑδρασης. Αρχικά, ο βασικός στόχος ήταν οι τοποθετήσεις παιδιών σε οικογένειες με παρόμοιο εθνικό υπόβαθρο, αλλά από το 2016, το πρόγραμμα προσέλκυσης συμμετοχών προσανατολίστηκε στην προσέγγιση οικογενειών ελληνικής ιθαγένειας.

Τα μέλη και οι κοινωνικοί λειτουργοί του προγράμματος κατάφεραν να καθιερώσουν αποτελεσματικά πρωτόκολλα συντονισμού με όλες τις αρμόδιες δημόσιες υπηρεσίες, τόσο για την προώθηση της έννοιας της ανάδοχης φροντίδας όσο και τη διευκόλυνση των σχετικών διαδικασιών.

Πρέπει να υπογραμμιστεί ότι το πρόγραμμα σχεδιάστηκε ειδικά και προσαρμόστηκε στις ανάγκες των ασυνόδευτων ανήλικων που είναι υπήκοοι τρίτων χωρών (αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα ή αιτούντες επανένωση με τις οικογένειές τους), προσφέροντας 4 τύπους αναδοχής, ξεκινώντας από τη βραχυπρόθεσμη φιλοξενία για νομικές υποθέσεις επανένωσης με την οικογένεια, ενώ το 2018, υιοθετήθηκε η μακροχρόνια αναδοχή για παιδιά που αιτούνται άσυλο στην Ελλάδα. Οι δύο άλλοι τύποι αναδοχής αφορούν τις επείγουσες αναδοχές για ιατρικούς λόγους και τη συγγενική αναδοχή παιδιών από οικογένειες συγγενών τους.

1.7 Προκλήσεις

Υπάρχουν δύο βασικά ζητήματα που πρέπει να εξεταστούν, ως σημαντικές προκλήσεις για τη λειτουργία της ανάδοχης φροντίδας στην Ελλάδα.

Αρχικά, πρέπει να επισημανθεί ότι σε γενικές γραμμές η πληροφόρηση του κοινού για τα θέματα ανάδοχης φροντίδας είναι περιορισμένη. Υπάρχει κενό ενημέρωσης, το οποίο συχνά οδηγεί σε παρανοήσεις της έννοιας των υπηρεσιών οικογενειακής φροντίδας όσον αφορά τον ρόλο των ανάδοχων γονέων, τις υποχρεώσεις και τα νόμιμα δικαιώματά τους. Κάτι που κυρίως οφείλεται στο γεγονός ότι η Ελλάδα χαρακτηρίζεται από μια μακρόχρονη φιλοσοφία ιδρυματικής φροντίδας, και επομένως, δεν υφίσταται ακόμα κάποιο μοντέλο αποϊδρυματοποίησης. Επιπλέον, το γεγονός ότι η διαδικασία υιοθεσίας είναι δύσκολη επηρεάζει την εφαρμογή της ανάδοχης φροντίδας, καθώς οι οικογένειες τείνουν να ερμηνεύουν την αναδοχή σαν μια εναλλακτική μορφή υιοθεσίας παιδιού, με αποτέλεσμα να προκαλείται σύγχυση, ματαιώση και απογοήτευση. Συνεπώς, οι υποψήφιοι ανάδοχοι οικογένειες τείνουν να υποβάλλουν αίτηση για μακροχρόνια αναδοχή, κάτι που οδηγεί σε επιπλοκές για έναν μεγάλο αριθμό παιδιών των οποίων το νομικό καθεστώς αφορά επανένωση με τους συγγενείς τους στο εξωτερικό, και άρα, οι ανάγκες φιλοξενίας αφορούν βραχυχρόνιες αναδοχές.

Υπό αυτές τις συνθήκες, παρατηρείται ότι η έλλειψη σε οικογένειες που ενδιαφέρονται να υποβάλουν αίτηση για αναδοχή σε συνδυασμό με τον υψηλό αριθμό ασυνόδευτων ανήλικων οδηγεί σε περιορισμένο εύρος επιλογών ταιριάσματος και αυξημένη πίεση για τους κοινωνικούς λειτουργούς.

Οι προσδοκίες των υποψήφιων ανάδοχων οικογενειών αναφορικά με τη σύνθεση του πληθυσμού-στόχου παρουσιάζουν μια πρόσθετη δυσκολία. Έχει παρατηρηθεί ότι μια σημαντική πλειοψηφία υποψήφιων ανάδοχων γονέων θέτουν συγκεκριμένα κριτήρια ηλικίας, φύλου και καταγωγής, εκφράζοντας ενδιαφέρον για τη φιλοξενία ανήλικων μικρότερης ηλικίας, από χώρες των οποίων η κουλτούρα δεν διαφοροποιείται τόσο πολύ από εκείνη της Ελλάδας (Συρία, Ιράκ). Αντιθέτως, όπως περιγράφεται και στον πίνακα δεδομένων, αυτήν τη στιγμή, το προφίλ των ασυνόδευτων ανήλικων είναι κυρίως αγόρια στην εφηβεία, από το Αφγανιστάν, το Πακιστάν και τις χώρες της Αφρικής. Λαμβάνοντας υπόψη τόσο την περιορισμένη εκδήλωση ενδιαφέροντος όσο και τις συγκεκριμένες προσδοκίες, γίνεται κατανοητό ότι η προσέλκυση υποψήφιων ανάδοχων γονέων είναι ιδιαίτερα δύσκολη.

Επιπροσθέτως, ένα σαφές σύστημα μηχανισμών ανάμεσα στους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς κρίνεται απολύτως απαραίτητο για την περαιτέρω βελτίωση και διευκόλυνση των διαδικασιών.

2. Προσέλκυση οικογενειών

Η προσέγγιση και προσέλκυση υποψήφιων ανάδοχων οικογενειών είναι ένα πολυδιάστατο ζήτημα, καθώς σε γενικές γραμμές, στην Ελλάδα υπάρχει ελλιπής ενημέρωση για την έννοια της ανάδοχης φροντίδας.

Η προσέγγιση προσέλκυσης κατάλληλων ανάδοχων οικογενειών που ακολουθεί η ΜΕΤΑδραση ευθυγραμμίζεται σε μεγάλο βαθμό με τη μεθοδολογία που περιγράφεται στο εγχειρίδιο για την οικογενειακή φροντίδα του ALFACA. Ωστόσο, υπάρχουν σημεία διαφοροποίησης, αναφορικά με πρακτικές που δεν μπορούν να εφαρμοστούν στο τρέχον ελληνικό πλαίσιο.

Γενικά, οι μέθοδοι προσέλευσης συνδέονται με τις θεμελιώδεις παραμέτρους που λαμβάνονται υπόψη για κάθε υποψήφια ανάδοχη οικογένεια (κίνητρο, οικογενειακές δυναμικές, γνώση της ανάδοχης φροντίδας) και τις συγκεκριμένες περιστάσεις και την πολιτισμική ποικιλομορφία των ασυνόδευτων ανήλικων (ευαισθησία, σωματική και διανοητική υγεία κ.λπ.).

2.1 Τρόπος προσέλευσης οικογενειών

Η πρακτική που εφαρμόζεται επί του παρόντος για την προσέλευση υποψήφιων ανάδοχων οικογενειών είναι το κάλεσμα συμμετοχής στις συναντήσεις ενημέρωσης και προσανατολισμού, που οργανώνονται στις εγκαταστάσεις της ΜΕΤΑδρασης και των κατά τόπους Περιφερειών. Κατά τη διάρκεια των συναντήσεων που διοργανώνει η ΜΕΤΑδραση, κύριος στόχος είναι οι συμμετέχοντες να ενημερωθούν για την ύπαρξη του σύστηματος ανάδοχης φροντίδας και να αποκτήσουν μια σαφή εικόνα του νομοθετικού πλαισίου, των διαδικαστικών βημάτων και των αναγκών των παιδιών, ώστε να μπορέσουν σε δεύτερο στάδιο να αποφασίσουν αν θέλουν ή όχι να υποβάλουν αίτημα συμμετοχής. Αυτές οι εκδηλώσεις διοργανώνονται τακτικά, δύο φορές τον μήνα σε σταθερές ημερομηνίες και χρονοδιάγραμμα, ώστε οι ενδιαφερόμενες οικογένειες να έχουν την ευκαιρία να συμμετάσχουν.

2.1.1 Μέθοδοι προσέλευσης

Ενημερωτικά φυλλάδια/μπροσούρες

Τα φυλλάδια προσέλευσης δεν διανέμονται ευρέως σε άλλους συνεργαζόμενους φορείς, αλλά επί του παρόντος παρέχονται μόνο σε άτομα που έχουν αρχικά εκφράσει ενδιαφέρον περαιτέρω ενημέρωσης για την αναδοχή.

Διαφήμισεις

Η διαφήμιση ως μέθοδος προσέλευσης δεν έχει χρησιμοποιηθεί, καθώς αντιμετωπίζεται ως ένας λιγότερο εστιασμένος τρόπος προσέλευσης συγκεκριμένων οικογενειών. Η λογική πίσω από αυτήν την επιλογή είναι ότι χρησιμοποιώντας διαφημίσεις υπάρχει κίνδυνος ευαισθητοποίησης ενός μεγάλου κοινού για το οποίο δεν προορίζονται, και το οποίο αρχικά ελκύεται κυρίως με βάση τα συναισθηματικά κίνητρα, παρά μια συνειδητή απόφαση. Επιπροσθέτως, θεωρείται ότι η χρήση διαφημίσεων σε ευρύ κοινό μπορεί να προκαλέσει αυξημένο αλλά πιο επιφανειακό ενδιαφέρον, το οποίο βαθμιαία ενδέχεται να μειωθεί, και επομένως μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την επένδυση χαμένου χρόνου εκ μέρους των κοινωνικών λειτουργών.

Ενημερωτική συνάντηση

Έχουν γίνει προσπάθειες για τη διοργάνωση ενημερωτικών συναντήσεων στα σχολεία, προσεγγίζοντας διευθυντές σχολείων και συμβούλια γονέων και κηδεμόνων.

Μέσα κοινωνικής δικτύωσης

Η προσέλευση από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης θεωρείται ότι ταιριάζει ιδανικά με το εγχειρίδιο του ALFACA, καθώς το μήνυμα μπορεί να μεταδοθεί πιο στοχευμένα στο κατάλληλο κοινό που ανήκει σε συγκεκριμένο περιβάλλον. Αξιοποιώντας ψηφιακές εκστρατείες και επιλέγοντας συγκεκριμένες παραμέτρους, το εύρος και η δυνατότητα διάδοσης του μηνύματος καθορίζεται με ακρίβεια για ομάδες ανθρώπων με ψηφιακό προφίλ που υποδεικνύει πιθανότητα θετικής αντίδρασης ως προς την έκφραση ενδιαφέροντος για περαιτέρω ενημέρωση σχετικά με το πρόγραμμα ανάδοχης φροντίδας. Επιπλέον, είναι απαραίτητο να προσθέσουμε ότι, όπως υποδεικνύεται και στο εγχειρίδιο, η

ψηφιακή εκστρατεία παραπέμπει στον ιστότοπο της ΜΕΤΑδρασης και σε συγκεκριμένη φόρμα υποβολής αίτησης.

Συναντήσεις για ανταλλαγή πληροφοριών σχετικά με τη φροντίδα ασυνόδευτων ανήλικων:
Όπως περιγράφεται στο εγχειρίδιο, από όλες τις ανάδοχες οικογένειες που φιλοξενούν ή έχουν φιλοξενήσει ένα παιδί έχει ζητηθεί να γνωστοποιήσουν και να διαδώσουν την ενημέρωση για την ύπαρξη του προγράμματος στην οικογένειά τους και στα δίκτυα φίλων και γνωστών, ώστε να προσελκύσουν και να συστήσουν και άλλες υποψήφιες οικογένειες.

Συστάσεις ορθής πρακτικής

Μια πρόταση είναι να προσκαλούνται στις εκδηλώσεις πρώτης ενημέρωσης οι οικογένειες που έχουν ήδη ολοκληρώσει τη διαδικασία αναδοχής, έτσι ώστε να μοιράζονται τις εμπειρίες και τις απόψεις τους με τους άλλους συμμετέχοντες. Αυτή η μεικτή συμμετοχή θα μπορούσε να είναι ιδιαίτερα σημαντική για τις οικογένειες που θέλουν να υποβάλουν αίτηση αναδοχής παιδιού, γιατί έτσι μπορούν να γνωρίσουν ανθρώπους που βίωσαν την εμπειρία από πρώτο χέρι.

2.2 Ποιες οικογένειες συνιστάται να προσελκύονται

2.2.1 Προσέλκυση συγγενών

Όπως περιγράφεται στο εγχειρίδιο του ALFACA, η προσέλκυση συγγενών για συγγενική αναδοχή παιδιών θεωρείται από τους επαγγελματίες του χώρου η πρώτη επιλογή στην αναδοχή. Αν μια οικογένεια συγγενών είναι εγκαταστημένη στην Ελλάδα, οι επαγγελματίες προχωρούν στην έρευνα και την αξιολόγηση της ικανότητας τους να αναλάβουν τη φροντίδα του παιδιού, και πόσοι αποφασισμένοι είναι να το κάνουν. Στην πράξη, υπάρχουν παραδείγματα προσέλκυσης συγγενών οι οποίοι όντως προχώρησαν σε συγγενική αναδοχή, αλλά υπάρχουν και πολλές περιπτώσεις όπου οι υποψήφιες οικογένειες για συγγενική αναδοχή δεν ήταν η προτιμώμενη επιλογή, καθώς δεν πληρούσαν συγκεκριμένες προϋποθέσεις ασφαλείας για το παιδί (κατοικία, συνθήκες διαβίωσης, εργασία ή αφοσίωση). Σε ανάλογες περιπτώσεις, η πιθανότητα τοποθέτησης σε μη συγγενική οικογένεια εξετάζεται ταυτόχρονα με την προστασία και την υποστήριξη της σχέσης ανάμεσα στο παιδί και τους συγγενείς του. Στις περισσότερες περιπτώσεις στην Ελλάδα, οι συγγενείς του παιδιού είναι οι ίδιοι αιτούντες άσυλο ή πρόσφυγες, με ελάχιστους πόρους στη διάθεσή τους. Οι πόροι και οι συνθήκες διαβίωσης βασίζονται στις παροχές των κοινωνικών φορέων ή σε ΜΚΟ αναλόγως χρηματοδότησης, και άρα η οικονομική τους ανεξαρτησία είναι επισφαλής.

2.2.2 Προσέλκυση οικογενειών με κοινό εθνικό ή μεταναστευτικό υπόβαθρο

Η προσέλκυση οικογενειών αναδοχής με κοινή εθνικότητα ή οικογενειών με ιστορικό μετανάστευσης έχει αποδειχθεί ιδιαίτερα δύσκολη στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, οι κοινότητες των ανθρώπων από την ίδια χώρα καταγωγής του παιδιού αντιμετωπίζουν σημαντικά εμπόδια αναφορικά με τις ευκαιρίες πρόσβασης στην αγορά εργασίας και την κοινωνική πρόνοια, το νομικό καθεστώς ή τη στέγαση. Επομένως, το τρέχον καθεστώς τους μπορεί να αποδειχθεί καθοριστικός παράγοντας, καθώς θεωρείται ότι δεν πληρούνται τα βασικά κριτήρια ασφαλούς περιβάλλοντος για ένα παιδί.

2.2.3 Χρησιμοποιώντας οικογένειες ελληνικής ιθαγένειας

Στην Ελλάδα, οι οικογένειες ελληνικής ιθαγένειας είναι ο κύριος στόχος των τοποθετήσεων αναδοχής. Αυτή η στρατηγική προτιμάται, καθώς μετά την προσφυγική κρίση του 2015, οι Έλληνες ευαισθητοποιήθηκαν σε μεγάλο βαθμό και εξέφρασαν το ενδιαφέρον τους να βοηθήσουν με κάθε τρόπο. Επιπροσθέτως, θεωρούμε ότι οι τοποθετήσεις σε οικογένειες ελληνικής ιθαγένειας εκτός από τη μόνη βιώσιμη επιλογή, αποτελούν έναν επιπλέον παράγοντα ενσωμάτωσης του παιδιού στην ελληνική οικογένεια, και ότι μπορούν να ωφελήσουν την ανάπτυξή τους αναφορικά με την εκπαίδευση, την ασφάλεια, την ενσωμάτωση και το βιοτικό επίπεδο.

2.2.4 Προσέλκυση για συγκεκριμένο ταίριασμα

Αναφορικά με το ταίριασμα ενός παιδιού με την κατάλληλη οικογένεια, ώστε να προκύψει μια σταθερή αναδοχή, η προσέγγισή μας συμπίπτει με τις οδηγίες του εγχειριδίου ALFACA, καθώς όντως η επιλογή της οικογένειας καθορίζεται από τις ανάγκες και το προφίλ του παιδιού. Για παράδειγμα, μια οικογένεια που μένει στην επαρχία ή σε μια μη αστική περιοχή δεν θα προσεγγιζόταν ποτέ για την αναδοχή ενός παιδιού με κάποιο σοβαρό πρόβλημα υγείας, λόγω της ανεπαρκούς πρόσβασης σε κοντινό νοσοκομείο.

3. Διαδικασία διερεύνησης οικογενειών

3.1 Ποιος διερευνάται και πότε

Όπως αναφέρεται στο εγχειρίδιο, σε όλες τις χώρες της Ευρώπης, ο νόμος απαιτεί οι ανάδοχοι γονείς να περνάνε από μια διαδικασία διερεύνησης για να λάβουν ένα «πιστοποιητικό καλής διαγωγής».

Στην Ελλάδα, η διαδικασία διερεύνησης των ανάδοχων οικογενειών δεν διαφέρει από την ευρωπαϊκή πρακτική, καθώς κάθε οικογένεια που υποβάλλει αίτηση αναδοχής αξιολογείται από επαγγελματίες των δημόσιων υπηρεσιών πρόνοιας της περιφέρειας στην οποία ανήκουν (ανατρέξτε στην ενότητα 1.4). Κατόπιν της αξιολόγησής τους, εκδίδεται ένα «Πιστοποιητικό Καταλληλότητας» από την παραπάνω κρατική υπηρεσία. Τα βήματα που γίνονται μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας διερεύνησης περιλαμβάνουν ατομικές συναντήσεις με κάθε άτομο ξεχωριστά και συναντήσεις των ζευγαριών με τον κρατικό κοινωνικό λειτουργό, και σε μεταγενέστερο στάδιο, προγραμματίζεται μια επίσκεψη κατ' οίκον, για την αξιολόγηση των συνθηκών διαβίωσης. Σύμφωνα με το εγχειρίδιο, κατά τη διαδικασία αξιολόγησης, οι οικογένειες διερευνώνται αναφορικά με τις συνθήκες ασφάλειας, το επίπεδο γονεϊκών ρόλων, την αφοσίωση και την οικογενειακή κατάσταση. Επιπλέον, διερευνώνται και οι πιθανότητες ύπαρξης άλλων παραγόντων κινδύνου, όπως είναι η έκθεση του παιδιού σε συνθήκες οικογενειακής βίας και κακοποίησης ανήλικου. Αξίζει να αναφερθεί ότι, για την υποβολή αίτησης αναδοχής στη ΜΕΤΑδραση, οι υποψήφιοι ανάδοχοι γονείς πρέπει να παρουσιάσουν «Πιστοποιητικό Καταλληλότητας» που να έχει εκδοθεί από δημόσιο φορέα.

Επισημαίνεται ότι μόλις εκδοθεί το «Πιστοποιητικό Καταλληλότητας» και υποβληθεί αίτηση στη ΜΕΤΑδραση, ξεκινάει μια σειρά συναντήσεων με τους επαγγελματίες (κοινωνικός λειτουργός και ψυχολόγος) της ΜΕΤΑδρασης, με σκοπό την εξακρίβωση της ικανότητάς

τους να φροντίσουν ένα ασυνόδευτο παιδί συγκεκριμένου προφίλ. Η διαδικασία βασίζεται τόσο στην καταλληλότητα όσο και στις δεξιότητες που διαθέτουν για να ανταποκριθούν στις ανάγκες ενός παιδιού από διαφορετική κουλτούρα.

Υπόδειξη / Πρόταση προσαρμογής

Στα πλαίσια της ελληνικής νομοθεσίας, η παραπάνω διαδικασία διερεύνησης δεν θα ήταν δυνατόν να διεκπεραιωθεί με διαφορετικό τρόπο. Ωστόσο, είναι σημαντικό η συνεργασία και η διαχείριση της υπόθεσης κάθε οικογένειας να γίνεται από έναν μόνο φορέα ή υπηρεσία, για να μη συμπίπτουν οι διαδικασίες. Η εμπειρία έχει δείξει ότι οι υποψήφιος ανάδοχος οικογένειες συχνά εκφράζουν συναισθήματα σύγχυσης και άγχους, λόγω της εμπλοκής τόσων διαφορετικών εξουσιοδοτημένων φορέων (δημόσιων και ιδιωτικών) στις διαδικασίες διερεύνησης και αξιολόγησης. Ως αποτέλεσμα, υπάρχει κίνδυνος παρερμηνείας των ρόλων και των ατόμων αναφοράς.

3.1.1 Διερεύνηση συγγενικών οικογενειών

Η διαδικασία διερεύνησης των συγγενικών οικογενειών από τη ΜΕΤΑδραση, διεξάγεται σε μεγάλο βαθμό σύμφωνα με τις οδηγίες του εγχειριδίου ALFACA. Κατά τις διερευνητικές συναντήσεις, δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στην πιθανότητα συνέχειας του γονεϊκού καθεστώτος, στο επίπεδο ευαισθητοποίησης και την ποιότητα του δεσμού ανάμεσα στο παιδί και τον φροντιστή, καθώς και σε ποιο βαθμό το παιδί ανταποκρίνεται στη σχέση. Μια κοινή παρατήρηση που αναφέρεται και στο εγχειρίδιο είναι ότι στην πλειονότητα των περιπτώσεων, οι συγγενείς ούτε έχουν ανακάμψει από τον δικό τους εκπατρισμό, ούτε έχουν ενσωματωθεί επαρκώς στα ελληνικά δεδομένα, και δεν εκφράζουν καν ανάλογη προθυμία, μια και μπορεί να θεωρούν την Ελλάδα χώρα διέλευσης. Λαμβάνοντας υπόψη την τρέχουσα κατάσταση των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα αναφορικά με το καθεστώς τους, και το επίπεδο αυτονομίας και ενσωμάτωσής τους, γίνεται κατανοητό ότι οι τοποθετήσεις συγγενικής αναδοχής μπορεί να είναι ιδιαίτερα απαιτητικές (έλλειψη στέγασης, διαβίωση σε καταυλισμούς, οικονομικοί πόροι κ.λπ.).

Μια καλή πρακτική, πριν από την έναρξη της διαδικασίας διερεύνησης, η οποία δεν αναφέρεται στο εγχειρίδιο, αλλά στην Ελλάδα εφαρμόζεται σε περιπτώσεις συγγενικής αναδοχής, είναι η συγκέντρωση των εγγράφων τόσο από το παιδί όσο και από τους συγγενείς, έτσι ώστε να εξακριβώνεται η ύπαρξη του συγγενικού δεσμού. Αν δεν επιβεβαιωθεί μέσα από την επίσημη τεκμηρίωση, τότε μπορεί να διενεργηθεί εξέταση DNA. Ανάλογες πρακτικές εφαρμόζονται ως δίχτυ ασφαλείας, δεδομένου ότι έχουν υπάρξει πολλές περιπτώσεις υποψήφιων που δεν ανήκαν στο περιβάλλον του παιδιού. Ακόμα, πρέπει να αναφερθεί ότι η έγκριση του βιολογικού περιβάλλοντος του παιδιού είναι βασική προϋπόθεση για να προχωρήσει μια συγγενική αναδοχή.

3.1.2 Διερεύνηση μη συγγενικών οικογενειών

Αναφορικά με τη διερεύνηση μη συγγενικών οικογενειών, ακολουθούνται οι διαδικασίες που προβλέπονται από την ελληνική νομοθεσία για την ανάδοχη φροντίδα. Η διερεύνηση οικογενειών περιλαμβάνει, όπως και στο εγχειρίδιο, συναντήσεις όπου μέσα από απλές ερωτήσεις αξιολογείται πώς οι οικογένειες αντιμετωπίζουν την αναδοχή. Κατά τη διάρκεια των συναντήσεων, οι επαγγελματίες συμπληρώνουν μια φόρμα αξιολόγησης.

Αναφορικά με τα τελικά βήματα της διαδικασίας, πριν από την αναδοχή, το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο προβλέπει την υποβολή του «Πιστοποιητικού Καταλληλότητας», μαζί με τη συμβουλευτική έκθεση από φορέα ιδιωτικού δικαίου (στην προκειμένη περίπτωση, από τη ΜΕΤΑδραση) στο γραφείο της Εισαγγελίας Ανηλίκων, το οποίο είναι και η αρμόδια κρατική αρχή που αποφασίζει για την έγκριση ή απόρριψη της τοποθέτησης ενός παιδιού σε μια οικογένεια.

3.2 Τρόπος διερεύνησης

Το ολλανδικό εργαλείο διερεύνησης μπορεί να εφαρμοστεί σχεδόν ολοκληρωτικά στο πλαίσιο για τις ελληνικές οικογένειες. Όλες οι ερωτήσεις θεωρούνται χρήσιμες, καθώς εξάγονται σημαντικές πληροφορίες οι οποίες χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση. Ωστόσο, υπάρχουν λίγα σημεία διαφοροποίησης από την ολλανδική διαδικασία διερεύνησης:

- *Αίτηση:*

Σε αντίθεση με τις περιγραφές του εγχειριδίου, οι αιτήσεις διεκπεραιώνονται μόνο μόλις υποβληθούν όλα τα απαιτούμενα έγγραφα. Οι υποψήφιοι ανάδοχοι γονείς ενημερώνονται λεπτομερώς και αυτοπροσώπως για όλα τα απαραίτητα έγγραφα, τα διαδικαστικά βήματα και την ανάδοχη φροντίδα, κατά τη διάρκεια των συναντήσεων προσανατολισμού και ενημέρωσης.

- *Πρώτη επαφή:*

Η πρώτη συνάντηση της οικογένειας με τον κοινωνικό λειτουργό της ΜΕΤΑδρασης έχει πολλά κοινά με τις πρακτικές του εγχειριδίου, με τη μόνη διαφορά ότι η πρώτη επαφή διεξάγεται μόνο με τους υποψήφιους ανάδοχους γονείς και όχι με όλα τα μέλη της οικογένειας. Σε μεταγενέστερο στάδιο, προγραμματίζονται περαιτέρω συναντήσεις με μέλη του οικογενειακού περιβάλλοντος που θα συμμετάσχουν στην ανάδοχη φροντίδα (βιολογικά παιδιά, συγγενείς).

- *Δεύτερη συνάντηση: Διερεύνηση*

Κατά τη διάρκεια αυτών των συναντήσεων, με τρόπο παρόμοιο με αυτόν που περιγράφεται στις πρακτικές του εγχειριδίου, συζητούνται ζητήματα και ερωτήματα που προέκυψαν από την προηγούμενη συνάντηση. Η συνάντηση επικεντρώνεται στη διαπολιτισμική ευαισθησία και την εθνοτική ποικιλομορφία, στη συμπεριφορά απέναντι στο βιολογικό περιβάλλον του παιδιού, στη διάθεση απέναντι στον μελλοντικό αποχωρισμό από το παιδί και στην κατανομή των ρόλων εντός της οικογένειας.

- *Τρίτη συνάντηση:*

Αντίθετα με όσα ορίζει το εγχειρίδιο, η έκθεση δεν συζητείται ούτε αποκαλύπτεται στην οικογένεια.

4. Ταίριασμα και τοποθέτηση

Στο ίδιο πνεύμα με το εγχειρίδιο του προγράμματος ALFACA, τα χαρακτηριστικά του προφίλ του παιδιού (θρησκευτικό υπόβαθρο, οικογενειακοί παράγοντες και σύνθεση οικογένειας, απουσία βιολογικών γονέων) καθώς και άλλοι παράγοντες που ενδέχεται να παίξουν κείμερο ρόλο λαμβάνονται υπόψη κατά τη διαδικασία ταιριάσματος. Επιπλέον, συμμετέχει και κάποιο άτομο με αντικειμενική κρίση (κοινωνικός λειτουργός), πάντα το ίδιο, που ειδικεύεται στην αναδοχή.

Δέσμευση:

Κατά τη διαδικασία πριν από την τοποθέτηση, σύμφωνα με την περιγραφή στο εγχειρίδιο, καταβάλλονται προσπάθειες ώστε να διασφαλιστεί η δέσμευση του παιδιού, των ανάδοχων γονέων και των βιολογικών γονέων, ανεξάρτητα από τον τόπο κατοικίας τους. Οι προσδοκίες τους αποτελούν αντικείμενο αξιολόγησης και επεξεργασίας, έτσι ώστε να

γίνουν ρεαλιστικές. Έχει παρατηρηθεί ότι οι προσδοκίες των ανάδοχων γονέων κυρίως αφορούν τα παρακάτω:

- Το επίπεδο ενσωμάτωσης του παιδιού στο οικογενειακό πρόγραμμα και η προθυμία του να συμμορφωθεί με τους κανόνες του σπιτιού.
- Το φύλο και η ηλικία του παιδιού. Μέχρι στιγμής, η εμπειρία έχει δείξει ότι οι οικογένειες τείνουν να δείχνουν προτίμηση σε κορίτσια μικρότερης ηλικίας.
- Η εθνικότητα του παιδιού. Υπάρχει ξεκάθαρη προσδοκία για παιδιά από τη Συρία.
- Διάρκεια αναδοχής. Υπάρχει προσδοκία για μακροπρόθεσμες αναδοχές παιδιών αντί για βραχυπρόθεσμες αναδοχές.
- Προσδοκίες αναφορικά με την ικανότητα του παιδιού να μάθει τη γλώσσα και να ενσωματωθεί στην ελληνική πραγματικότητα.

Οι κοινωνικοί λειτουργοί εργάζονται εντατικά για την εξομάλυνση αυτών των προσδοκιών, μέσα από τη συζήτηση και την παροχή εξηγήσεων, δίνοντας σημαντικές πληροφορίες για την ηλικία και το φύλο των παιδιών, το πολιτισμικό υπόβαθρο και το νομικό καθεστώς τους.

4.1 Ταίριασμα

Στο στάδιο του ταίριασματος, το προφίλ του παιδιού χρησιμοποιείται ως η πυξίδα που δείχνει ποια οικογένεια και με ποιον τρόπο μπορεί να ανταποκριθεί επαρκώς στις ανάγκες και τα πρακτικά ζητήματα που αντιμετωπίζει, σεβόμενη ταυτόχρονα την προσωπικότητα του παιδιού.

Αξίζει να σημειωθεί, ότι για τα ελληνικά δεδομένα, το ταίριασμα είναι διαδικασία στην οποία συμμετέχουν όλοι οι επαγγελματίες του προγράμματος ανάδοχης φροντίδας της ΜΕΤΑδρασης (κοινωνικοί λειτουργοί, ψυχολόγος, δικηγόρος), ενώ βασίζεται στην ολοκληρωμένη έκθεση του επίτροπου στο κοινωνικό ιστορικό του παιδιού.

Η ΜΕΤΑδραση έχει αναπτύξει μια μέθοδο σύμφωνα με την αντιστοίχιση μεταβλητών που υποδεικνύει το μοντέλο ALFACA.

Οι μεταβλητές που εξετάζονται είναι παρόμοιες με εκείνες που περιγράφονται στο εγχειρίδιο:

- Λήψη ιστορικού και κοινωνικής και συναισθηματικής ανάπτυξης του παιδιού.
- Επίπεδο αποδοχής και δεξιότητες φροντίδας των ανάδοχων γονέων.
- Μελλοντικά σχέδια του παιδιού και της βιολογικής οικογένειάς του.
- Επαρκής γνώση του καθημερινού προγράμματος του παιδιού και των αναγκών του, σε σύγκριση με το πρόγραμμα των ανάδοχων γονέων.

4.1.1 Γενικοί παράγοντες για τα παιδιά

Οι πληροφορίες που παρέχονται στο εγχειρίδιο θεωρείται ότι βρίσκονται σε απόλυτη σύμπτωση με τις διαδικασίες που ακολουθούνται στην Ελλάδα. Όλοι οι παράγοντες πρέπει να συμπίπτουν με τις ικανότητες της ανάδοχης οικογένειας να προσφέρει πραγματική φροντίδα στο παιδί.

4.1.2 Γενικοί παράγοντες για την ανάδοχη οικογένεια

Οι πληροφορίες που παρέχονται στο εγχειρίδιο θεωρείται ότι βρίσκονται σε απόλυτη σύμπτωση με τις διαδικασίες που ακολουθούνται στην Ελλάδα.

4.1.3 Συγγενική αναδοχή

Κατά τη διαδικασία ταιριάσματος, οι επαγγελματίες εστιάζουν σε ποιο επίπεδο οι συγγενείς μπορούν να αναλάβουν τον ρόλο του γονέα, να θέσουν όρια και να προσφέρουν ένα ασφαλές περιβάλλον ως προς τις συνθήκες διαβίωσης και τη βιωσιμότητα.

4.1.4 Παρουσίαση του παιδιού στην ανάδοχη οικογένεια

Οι διαδικασίες που ακολουθούνται βασίζονται στο εγχειρίδιο, και επομένως μοιάζουν σε μεγάλο βαθμό.

4.1.5 Διαδικασία δοκιμής

Στο ελληνικό πλαίσιο, η διαδικασία δοκιμής ποικίλει ανάλογα με την περίπτωση κάθε παιδιού, αλλά είναι παρόμοια με εκείνη που περιέχει το εγχειρίδιο ALFACA. Μια πρακτική που ακολουθεί η ΜΕΤΑδραση στην Ελλάδα, όπου υπάρχει η δυνατότητα, είναι η βαθμιαία επαφή και γνωριμία του παιδιού με την οικογένεια. Αρχικά, η συνάντηση πραγματοποιείται σε πιο ανεπίσημο περιβάλλον, στο πνεύμα μιας σύντομης βόλτας, με τη διακριτική συνοδεία του κοινωνικού λειτουργού. Όταν οι συμμετέχοντες αισθανθούν άνετα με τη σχέση που δημιουργείται, η αναδοχή μπορεί να προχωρήσει.

Φυσικά, για να λάβει χώρα η παραπάνω διαδικασία, καθώς και για τη διάρκεια αυτού του σταδίου, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η τρέχουσα κατοικία του παιδιού. Για παράδειγμα, αν το παιδί μένει σε καταυλισμό, τα βήματα μπορεί να συντομευτούν. Αν το παιδί μένει σε ξενώνα, τότε, υπάρχει μεγαλύτερη ευελιξία και διαθέσιμος χρόνος για τη βαθμιαία τοποθέτηση σε μια οικογένεια.

4.2 Τοποθέτηση

Η προετοιμασία για την τοποθέτηση στην ανάδοχη οικογένεια πάντα γίνεται με επίκεντρο το παιδί.

Μια καλή πρακτική που περιγράφεται στο εγχειρίδιο ALFACA και μπορεί να αποδειχτεί ιδιαίτερα χρήσιμη σε αυτό το στάδιο είναι η ανάληψη συγκεκριμένων ρόλων από το παιδί και την οικογένεια ως προς τη διευθέτηση όλων των πρακτικών ζητημάτων, με τρόπο που να διευκολύνει την ομαλή προσαρμογή του παιδιού στο νέο περιβάλλον.

4.2.1 Αξιολόγηση

Μόλις ξεκινήσει η αναδοχή, οι επαγγελματίες επικοινωνούν με την οικογένεια σε τακτική βάση για τη σωστή διαχείριση και αντιμετώπιση πιθανών/αναδυόμενων ζητημάτων. Τις πρώτες μέρες, οι επαγγελματίες της ΜΕΤΑδρασης είναι διαθέσιμοι μέσω τηλεφώνου ή αυτοπροσώπως, σε περίπτωση που προκύψει κάποιο θέμα. Η χρήση των υπηρεσιών διερμηνείας όταν χρειάζεται είναι εγγυημένη.

Το στάδιο της αξιολόγησης διαφέρει από τις περιγραφές του εγχειριδίου ALFACA, αλλά οι κοινωνικοί λειτουργοί επικοινωνούν καθημερινά με τους ανάδοχους γονείς και μπορεί να προγραμματιστούν πολλές κατ' οίκον επισκέψεις κατά τους πρώτους μήνες της τοποθέτησης.

4.2.2 Καθοδήγηση για το παιδί και την οικογένεια υποδοχής

Στην Ελλάδα, η επίβλεψη της ανάδοχης οικογένειας δεν γίνεται από τον ίδιο επαγγελματία. Τόσο ο κοινωνικός λειτουργός της ΜΕΤΑδρασης όσο και ένας κοινωνικός λειτουργός από την περιφερειακή δημόσια υπηρεσία κοινωνικής πρόνοιας φέρουν την ευθύνη για την καθοδήγηση και την επίβλεψη, από διαφορετική οπτική γωνία. Ο πρώτος επικεντρώνεται στην επίβλεψη των ανάδοχων γονέων αναφορικά με την ανταπόκριση στις ανάγκες ενός

παιδιού από διαφορετική κουλτούρα, ενώ ο δεύτερος εστιάζει κυρίως στην ικανότητα να ανταπεξέρχονται στον γονεϊκό ρόλο τους.